

סופר של נצחון מאת מוריאל אוקמי

זין ביניהן חיבור של סיפור מעשה, אך העומד בסוף "ימים יבררו" וסוקר סקירה אחורנית רואה לתמהונו כיצד שלוש הספרים מהווים — לפחות בנקודת חיהם העיקריות — שלושה פרקים של מסכת גדולה אחת, מסכת חיים יהודיים בדור זה: עקירה, מעבר, השתרשות — מסכת מאמץ חלוצי של הדור היהודי הצעיר.

בבוא השעה

אפשר ומוצאם הנפשי הרחוק של רוב גיבוריו הוא מוצא גנסיני — זו אי-המנוחה, זו הידיעה הכבדה של קורטוב-מה שנעלם מעיני אחוים, זו תשוקת החיים הגדולה, ותחת זאת באה הבדידות. זו ההליכה מן הצד: גם תוה מוהר מ"פרזון" עיקר מעשיה "עומדת על גדות החיים ומתכוננת בהם מן הצד". גם נתן מ"צעירים" "מהלך בצויה דרכים" — אך בבוא זו השעה היתידה, הממורטת בלהב והגוררת חיי אדם לכאן או לכאן, הם כובשים לפתע, בשפיעה פתאומית של עתרת כוחות צעירים, את עתידם ואושרו, נכנעי גורל נעשים אדוני עקורים נעשים בני מולדת של משה, של ממש.

נתן שאתה מדמה לראותו כבר כורע שדוד לפני גורלו, שהרי אהבתו אולי "לנערה שלא הייתה מעולם, לנערה הגנוזה תמיד במחר" — גם הוא, בבוא השעה, יקח את הצקלון, שלווה בהירה תהלך באבריו העייפים, ויפנה לשביל העולה. הוא הביט נכתו ולא עמד להפוך ראשו. ידועידע כי רות הולכת אחריו וצודה קל ופניה כבושות בקרקע.

תוה מוהר החיה חיים של פרזון, פוטרת עצמה ממצוה של עשייה ורואה כל עיקרה כתיירת שריחוקיגפש הוא יתרונ-זכות לה — בבוא השעה תקום לאור הדליקה ותעלה ל"רמות", תצנח ותשב לארץ ושעות וכוכבים יועכו מעל קראי שיה: "אין דבר, חכהיחכה. עוד מעט ויעלה השחר".

ב"לחוף הכנרת" ילכו תיאו וגאולה לשמוע את חברי הקיבוץ אומרים שירה "על השמש שבא ועל השמש שיורח, על הארץ המחושקת דקמי עמל, ועל החיים ההולכים מן היום אל המחר" "וזיועותיהם החשופות נוגעות בחמימות זו בזו בצינת הלילה".

ואפילו הסיפור, "חצר עזובה", שהוא סיפור על "נוהינשמות מבלבלות" ועי קורות, סיומו על הרות החוספת את הפהק וגושאת אותו אל המרחק. אפשר הגנזו מהחת לאבן להיותה שם משמרת לדורות. אפשר ותשקענה בתריץ שבקרי קע השוכמת למצפה ללהב המחרשה". כך סוף פסוק: המחרשה.

צידוק הדין

כאשר אחרי כות הגברת מאניה פירסקי (רחוב חיבבי ציון), אשתו של דוד פירסקי, זקן סולסטויאני ברי לבב, שבנה את ביתו ונטע את גנו בטי בורו של רחוב ורוצה כי "פינה זו תעמוד בעינה ותשמש לזכרת ילדות לעיר" ולעומתו מצוחכים מהגי "הנשר" ותובי עים: "כביש אנו צייכים, כביש ולא פרחים!", כאשר אחרי כותה יצאה באחד הלילות אסתרקר בת הסיו אל שיי מק שקה, היא אומרת: "בשאני רואה את הבית הקטן והוא ריק עתה, הריני רוצה לבכות, ווזאי ימכרוהו בקרוב ויהרכו אהו". ויקינו בית אחר במד קומו — המשיך שימק את דבריה כוקן ורגיל — ואנשים חדשים יגורו בו וקא יידעו מי היה כאן לפניהם. כך הם החיים.

(המשך בעמוד 15)

לכאורה הספר "ימים יבררו" לי. שני ברג הוא המשכו הישר של ספרו הקודם "מארץ אל ארץ" — אותו אור הפיוס אותה אחירת החייה, ועל הכול, אותו אקלים הבדידות — אך המתחקה מקרוב יראה על נקלה שלא רק מידה שונה של בגרות אמנותית מבדילה ביניהם, אלא גם מרחק מהותי: שם העיקר הנדודים, החיפוש אחרי נקודת מישען, ואילו כאן מסופר על היש שנמצא.

וכך אנו באים מייד לנקודה העיקרית המייחדת את י. שנברג בפרוזה העברית הצעירה: החיוב הגדול המוכרו מכלל יצירתו.

מושגו על אקטואליות בספרות

רובן של חולשות הפרוזה העברית החדשה אביסוד אחד להן: היעדר תפרי כה חברתית את גילויי חיינו על סתרי רותיהם השונות המשמשות בערבוביה: מזה — צער, עקירה, תבוסות, ומוה — התקדמות, השחרשות, נצחון. מכאן איך האונים שלה בצירה צורה אמנותית ליום החולף, למאורע המשתנה, למחר המתבקע ועולה. היא מתארת פרט ואינה רואה, כי הוא חלק של כלל, היא מגסה לתאר כלל ואינה רואה, כי הוא מורכב פריטים שונים. כך נולדת אידיאליזציה או שלילה, כך באה לידי רתיקות מן החיים הממשיים והיא לוקה בחוסר מגרמתיות, היינו, נפגמת ביסודייסודה: בתפקידה ההיגובימדריך. היא נעשית ספרות של ארונספרים, נכס, וחדלה להיות תשוקה.

אקטואליות בספרות אינה וזה עם נושא אקטואלי ויתרה מזו: הנושא האקטואלי לא הוא שמתנה תמיד את אקטואליותה של היצירה. אין שום סתירה, נאמה, בין נושא היסטורי ואקטואליות. לפי שהאקטואליות אינה צורה, היא מהות. היא אינה חחית מודבקת, היא אקלים ונוף.

היא רגישות מתרפת לזמן ותביצור חינו, היא אונס עלפי צו פנימי, בוסדי. מצפון. בתקופות של שכחה היא משתפכת בהרצה ובתקופות של סערה היא עצבנית ורסוקתקצב כחרדית של הרים, גירית ונלהבת. היא בלעגינה ומעודדת, מצליפה ומפארת. יש בה מידה מסוימת של אכזריות, אך קבה בלא אהבה. היא ראשיתכל אנושית. גיר בורה הוא האדם, וביותר פירוט — האדם היוצר, בן-זמנו. אם הספר לפרקים גם על האדם החולף, אז יהא ברור בתכלית: מחוייב החליפה.

השורשים העמיקו הדור

הפרוזה של שנברג היא פרוזה אקטואלית מלבר ומלגו. מלבר — נושאה נושא-מן-ההי: ארץ-ישראל החדשה; מלגו — צירוף של הלך-נפש ועליה, שרמם הם מימד הוכן ורוחה.

בסיפוריו מהלכים עצב ובדידות, אך יצירתו היא יצירה אופטימית, אוי הבת אדם ואושרו. הוא סופר הנצח-חון, סופר החיים הצעירים, המנצחים וכובשים. בהתנגשות בין הישן והחדש לא רק הנצחון עם החדש אלא גם הצדק; במאבק בין הזקן והצעיר לא רק הכות עם הצעיר אלא גם הזכות. לא רשעות הביולוגיה כי אם משפט ודין הסוציולוגיה. לא יצרים אלא תבונות-חיים עמוקה, חכמת-לבב.

גיבוריו השורים עם גורלם אינם פליטי תבערות הנשארים לפי שאין, פשוט, אין, מיפלט מן החיים ועולם-בסופו-של-מאבק הם כובשים אושרם. הסערה מנה בתווקה, אך השורשים כבר העמיקו הדור.

"הפייאנד" המצוי, כרגיל, בסיפוריו מחיי ארץ-ישראל החדשה, אינו סיום רצוני, סיום-מהחלטה, הוא סיום מחוייב ההשתלשלות, מחוייב החוקים הפנימיים בקותר של החיים. "שט אדם בלי הפוגה בארחותימים ומיפרשיו מונקרים לכל הרוחות. שוקעת התמה, זורחת החמה, ומסביב אין כול, רק אנייתך גולשת וגלים רודפים זה אחר זה ומרחקים משחקים בך. ואתה תש: נחרת קמט בפיך, קמט נחרת בלבבך, ופתאום מגציץ משהו בארפק, כנף צחורה טפחה אחת ושתיים. ובעוד רגע פורצת הקריאה מפין: אדמה!"

הידיעה הזאת, שאינה שכלית-הכרתית בלבד, היא המייחדת את הפרוזה של שנברג, היא המכשירה אותו להיות משוררה של החלוציות היהודית.

מסכת חיים

שלושה ספרים פירסם עד היום י. שנברג: "בשר ודם", "מארץ אל ארץ", "ימים יבררו" — והם שלושה קובצי-גובלות, שכדרך כל גובלות